

1908 John Hegness - vinneren av det første Alaskaløpet

Det heter seg at da stjørdalingen John Hegness kom til Amerika første gangen i 1893, som 16-åring, ble han forespurt om han kunne melke. Nå var det vel så som så med den erfaringen, men han skjønnte at siden han var kommet til selveste ”Junaiten bløff” - kunne han ikke være dårligere enn andre skulle han få seg en jobb, så med sitt klare *Ja* på spørsmålet satt han plutselig under buken på tretten kyr langt ute på prærien i Minnesota. Der han satt og dro i spenene, forbannet han seg selv og lovtv at han skulle stikke av fra jurene så fort han kunne. Han lengtet sikkert også hjem, det var tross alt ikke mange årene siden han selv lå ved et annet jur. Men sjansen kom ikke før fire år senere.

I midten av august 1896 var tre personer på vei nedover Yukonelva under ledelse av Keish (Skookum Jim Mason 1855-1916), fra indianerstammen Tagish First Nation. Sammen med ham var hans søskenbarn Kaa Goox, bedre kjent som Dawson Charlie eller Tagish Charlie - og Patsy Henderson, nevø av Keish. De skulle se etter søster til Keish, som het Shaaw Tlaa (Kate) og hennes hvite mann Georg Washington Carmack. Ekteparet holdt på å fiske laks ved utløpet av Klondikeelva. Etter at de hadde blitt forent med Kate og Georg møtte de Robert Henderson, som hadde lett etter gull i en liten elv de kalte for Indian river, sør av Klondike. Denne Hederson gjorde det helt klart for Georg, som altså var gift med en indianerkvinne, hvor han holdt på å lete etter gull og at han ikke ønsket noen ”siwashes” (indianere) i nærheten. Mye tyder på at nevnte selskap og familie derfor fortsatte å fiske i selve Klondike river. Georg Washington Carmack og hans to indianske venner, svogeren Skookum Jim og Tagish Charlie, gjorde på grunn av denne lille trefningen den 16. august det store gullfunnet ved Rabbit Creek, senere benevnt Bonanza Creek. En tradisjonsfortelling vil ha det til at Georg sparket opp ei grastorv. Under den lå en stor klump med rent gull. Men de fleste kilder mener det var Keish (Skookum Jim Mason) som fant gullet. Andre igjen at det var Shaaw Tlaa (Kate). Uansett var det Georg Washington Carmack som fikk æren fordi det var han som gjorde krav på stedet. Altså kom ”skjerpet” i hans navn. Ut i fra de raseholdninger som var dominerende på den tiden, ble gruppen enige om dette fordi de var engstelige for at andre gullgravere ville sette seg imot ”en claim” gjort av indianere. På dette viset ble det til at Georg Washington Carmack (1850-1922) ble Klondikens far. Men i respekt for urbefolkning tør jeg vel påstå at de visste om store gullklumper lenge før den hvite mann kom til Alaska.

Skookum Jim Mason

Georg W. Carmack

Klondike er en del av Yukon Territory, Canada - rett øst av grensen mot Alaska. Klondike er altså ikke i Alaska. Klondike stammer fra et indiansk ord: Thron Diuck eller Trondeck, som betyr ”hammer water”. Indianerne i regionen strakk fiskegarn over munningen av Trondeck river (Klondike elva) for å fange laks på vei inn i elva. De sikret garna med treplugger, som på avstand så ut som ”hammer water” (spiker som stakk ut av vannet). De første hvite som ankom området hadde vanskeligheter med uttalelsen, slik at Trondeck ble til Klondike. Og siden det første gullet ble funnet nettopp der ved munningen av Trondeck, ble den hvite manns uttalelse navnet på området spesielt, og synonymt med gullrush i Nord-Canada og Alaska generelt.

Nå var ikke dette første gangen det var gullrush i Amerika, ei heller første gangen i Alaska. Gullrushet i California i 1849 hadde gitt signaler om gullårer langt nordover. For Alaska startet det med Juneau i 1880, Klondike i 1896, Nome i 1898 og Fairbanks i 1902. Dertil kommer mer enn 30 andre *bonanzas* mellom 1880 og 1914. Men det var likevel Klondike som ble det store rushet, først og fremst for menneskemengden som dro nordover, men også gjennom forfatteren Jack London, som selv prøvde seg som gullgraver i Klondike i 1897. Økonomien i USA hadde fått seg en kraftig knekk i 1893, og året etter var fire millioner amerikanere arbeidsledige. Det kan høres merkelig ut, men mange mener at Klondikegullet var det som fikk slutt på depresjonen. Til tross for funnet den 16. august i 1896, var det først lørdag den 17. juli 1897 at gullfunnet ble kjent i "lower 48" (kontinental USA). Vinteren og våren 1898 var nesten 100 000 mennesker på vei til Alaska. Dawson City ble raskt en by med 40 000 innbyggere. Et par år senere, da det hele var over, var det kun igjen ca. 8 000. I dag bor det omtrent 2 000 i Dawson City, men de har ca. 60 000 turister hvert år.

I dette gullrushet havner vår John Hegness som 20-åring. Rundt seg over alt så han folk med "grådighet", mest som "mord" i blikket. Feberen ble til en farlig sykdom for noen. Enorme krefter ble sluppet fri, en kamp om å bli først. Flere tok så store sjanser, var så dårlig forberedt at de mistet livet eller gikk til grunne gjennom fristelser. Parasittene hang på. Flere smarte og kyniske personer ble meget rike på annet enn gull. Vi kjenner til gullgraverens liv og farer gjennom utallige amerikabrev, bøker og senere filmer og dokumentarer. Jack London (1876-1916) har skrevet flere bøker med utgangspunkt i det han selv opplevde som gullgraver i Klondike. Jack London lyktes ikke som gullgraver på noen måte, men han lyktes med å skaffe seg førstehånds kjennskap til miljøet. Men oppholdet i Klondike skulle bli begynnelsen på slutten for Jack London, som gjennom sin utvikling av skjærbuk ble den mest kjente representanten for kanskje den største faren under gullrushet, nemlig misforholdet mellom den biologiske klokke og naturens nådeløse variabler. Å komme fra en trygg og beskyttende gate i California var ingen god inngangsbillett. Bare et fåtall hadde de krefter, de gener og den erfaring i blodet og kroppen som gjorde at de ville tåle de enorme påkjenningene som Alaskas natur ga dem.

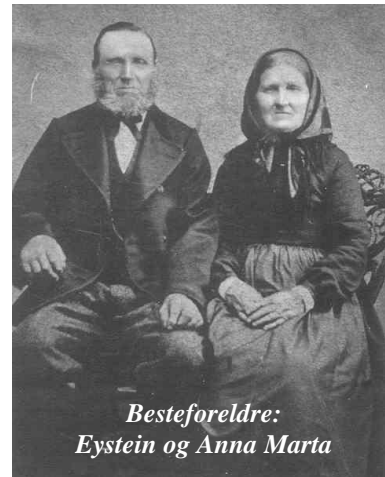

Vår John Hegness var en av de få. Han hadde mil etter mil i kropp og sjel fra sin gjetertid i Fornesmarka i Hegra. Hjemme sørget mor Johanna, som ble 98 år gammel, for at gjetergutten fikk de rette holdninger, hvor forholdet mellom næring og tæring ble forstått. Han lærte seg å stå opp om morgenen. Han lærte seg å takke for maten. John hadde den biologiske bakgrunnen i orden. Da Johan Hegness står der ensom oppe i Klondike hørte han sikkert sin mor i bakgrunnen. Han lot fornøyelser være fornøyelser og slet som et dyr hvert sekund hele døgnet. Samtidig påså han å unngå å bli svett, unngå å bli våt på beina, sørget for inntak av mat og ikke brennevin. Og kvinnfolka holdt han seg langt unna. John Hegness målte ikke dybden i elva med begge beina samtidig.

John Hegness ble født den 3. februar 1877 på Søre Skiftet, en plass under Hognes - som sønn av Thomas Pedersen Skifte (1835-1898) og Johanna Eysteinsdtr.

Øfsti (1841-1939). Han ble døpt Johan i Værnes kirke, muligens oppkalt etter en onkel som besteforeldrene hadde mistet som baby i 1854. Foreldrene hadde overtatt det lille bruket etter bestefar Peter Thomassen Sonen, som ble overkjørt og drept av toget den 2. februar i 1878. Bestemor Rigmor (1812-1884) bosatte seg da på Trelstadplass i Hegra, og det var hos slekta si i Forradalen at John skulle få sine første plikter her i livet som gjetergutt. Mens han løper rundt i Fornesmarka tenker han nok på slitet og sorgen som preger hans hjem. Hjemme på Søre Skiftet hadde døden dessverre banket på døra og tatt med seg fire av hans søsken. Han tenker på de nære som har reist til Amerika, broren Peter Gunerius og onkelen Johannes (se bind 7 - side 167). Amerika fikk etter hvert en mer og mer sentral plass i tenårings tanken. Og i 1893 utvandrer John som 16-åring til Minnesota i lag med sin sju år eldre bror, Edvard Hegness. De jobber som farmere noen år, men så skilles deres veier. John blir bitt av gullfeberen - eventyrlysten tvinger 20-åringen inn i steamen til Skagway, mens den litt mer voksne og jordnære Edvard velger det trygge (foreløpig) og blir i Minnesota. I det John forbereder seg og senere drar inn i Alaskas villmark, dør far Thomas og bestefar Eystein. Hjemme i Stjørdal satt nå mor Johanna igjen og tenkte på sine tre sønner der ute i den store verden.

*Besteforeldre:
Eystein og Anna Marta*

John Hegness levde et hardt og måteholdig liv ute i ødemarken, både som gullgraver og fangstmann. Men han behersket det, og det ble en del poser etter hvert. Da ett år var gått kjørte han med sitt første hundespenn den 2 000 miles (330 norske mil) lange strekningen fra Klondyke ved elva Yukon til byen Nome. En dag han gikk der i den enkle hovedgaten i Nome kom en ikke hvilken som helst mann mot ham og spurte om han hadde noe gull. John ble temmelig overrasket, for han visste ikke at broren Edvard var i Alaska. Sammen dro de to brødrene opp til et område hvor rykte tilsa at det var mye gull. Her holdt de det gående i om lag to år, og hadde gull for 12 000 dollar, en formue på den tiden. Plutselig sa en av de to: *"Tro om det ikke er best å slutte med dette her..."*. Det var de forløsende ord. De pakket sammen og dro mot kysten. John ble værende i Nome, mens Edvard dro og kjøpte seg en farm i Wisconsin. Høsten 1911 reiste han hjem til Norge og Stjørdal, og i 1914 kjøpte han eiendommen Sørmo, samt giftet seg med Gurina Aune (1892-1921). De fikk to barn: Oddmund og Thorfin, fedrene til henholdsvis Gerd og Brit Hegness. (Vedrørende Thorfin: se bind 5 og 7). Det het seg at Edvard før han dro til Amerika, hadde vært innom på nabogården hvor ei lita jente på ett år holdt til. Han hadde da sagt at han skulle komme tilbake fra Amerika og gifte seg med henne. Som sagt, så gjort. Edvard hadde nok planer om å dra tilbake til USA, men depresjonen og tapet av sin kone som døde etter bare 7 års ekteskap gjorde at han mistet reiselysten og ble i Norge. Undertegnede har besøkt området hvor John og Edvard slo seg ned i 1893. Trolig jobbet de noen år for familien Underdahl i Moland Township i Steel County, MN. John dro til Alaska i 97, og Edvard er omtalt som smed. Ifølge mine kilder i Moland, blant annet B J David, brant smia ned. I 1896 flytter Edvard noen miles østover til Roscoe Township i Goodhue County, hvor de fleste stjørdalingene holdt til. (Se historien om folket fra Skraltkynna). Her etablerte han seg som smed med grunnlag i troen på at jernbanen skulle bli lagt forbi Roscoe. Det skjedde ikke, og Edvard Hegness slår seg sammen med et lite selskap i Zumbrota et års tid før han dro nordover til Alaska i 1898.

Edvard Hegness

Gerd Hegness

Brit Hegness

Mrk: Edvard Hegness reiste med skipet C.F.Tietgen fra Kristiania den 4. mars 1910 og ankom Ellis Island i New York den 16.mars. Med andre ord synes det som han var en tur hjemme i Norge i 1910.

Livet for gullgraverne kunne være noe sesongbetont. Klimaet krevde sitt. De få tettstedene og samlingspunktene som vokste opp – og like fort skulle forfalle, tiltrakk seg som tidligere nevnt alle slags folk og yrker. Men for *skjerperne* ble det et monotont og farefullt liv. Parasittene flådde dem bokstavelig talt mens de ventet. I et slikt miljø ble det gulltider også for spekulanter. Det ble ikke bare kortspill, men andre former for spill dominerte. Det ble et rush av veddemål med høy innsats. De veddet på alt, når isen gikk, når den første båten kom etc. På den tiden var det en advokat som tok initiativet til et hundesledeløp. Dette var i ånden av eventyr, dåd, strabasiøs innsats og heroisme. Tanken om et hundesledeløp som et fornuftig tidsfordriv vakte enorm interesse, og det ble reist en pen sum til premier, samtidig som veddemålene nådde svimlende høyder. Dette var noe som også tente John Hegness.

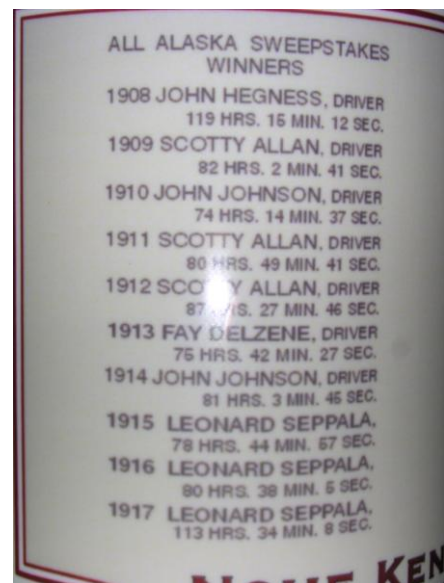
John trente hardt og målbevist foran løpet. Livet som fangsmann og gullgraver hadde gitt ham store reserver av krefter og kondisjon, men likevel ikke tilstrekkelig til å gjennomføre et løp på 408 miles (656 km), der kjøreren for det meste måtte regne med å springe etter sleden. Konkurransetrekingen som etter hvert ble klassisk, gikk i en diagonal over Seward-halvøya til Candle i nordøst, over fjell, elver, sjøer, sletter, forræderske snøbreer, skumle isforhold - i forrykende og skiftende vær, og svingte derfra tilbake til Nome. John Hegness startet med sju hunder, og alle skulle etter reglene bringes tilbake, døde eller levende. John Hegness vant det

aller første løpet i 1908, og kunne innkassere hele 2 500 dollar. I år (2008) er det altså 100 år siden, og ble feiret med et minneløp den 26. mars. Hegness brukte 119 timer, 16 minutter og 12 sekunder, søvn og hvile inkludert. Det skal innskytes at været var meget dårlig, med sterk snøstorm. Rekorden i løpet holdes av John Johnson "The Iron Man" fra 1910 på 74 timer 14 minutter og 37 sekunder.

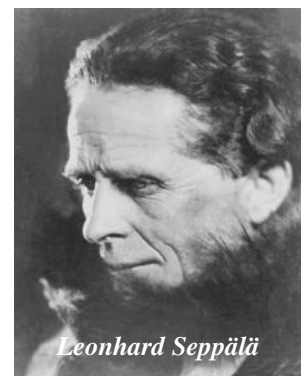
I hundesledeløp avhenger resultatet av lederhunden. Den løper fremst, enten løs eller i spenn med andre. Lederhunden finner veien under snøen når denne er skjult for det menneskelige øye, den holder retningen om veien går over konturfrie snøvidder, is og ødemark og advarer mot dårlig is. Kjøreren dirigerer hundene med tilrop. "Mush" setter spannet i gang. Andre startord er: "Hike", "All Right" og "Let's Go". Høyre er "Gee" og venstre er "Haw".

Løpet som John vant i 1908, ble hetende *The All Alaska Sweepstakes* og æren for at løpet ble en tradisjon tilfaller "Scotty" Alexander Allan. Han deltok hele 8 ganger, og aldri "out of the money", med tre førsteplasser, tre andreplasser og to tredjeplasser. The All Alaska Sweepstakes er forløperen til det i vår tid mer kjente Iditarod, og er selve fundamentet for alle lange hundesledeløp i verden. Det heter seg at The All Alaska Sweepstakes "... is the Granddaddy of all dog races in the world". Sweepstakes betyr: "the winner takes it all" (pengepotten tilfalt vinneren). Løpet ble arrangert i alle år fra og med 1908 frem til slutten av første verdenskrig. Etter krigen kom ikke løpet i gang igjen, men ble æret med et løp i 1983 (75-års minne), som ble vunnet av Rich Swenson, den mestvinnende innenfor Iditarod (fem ganger). Ved siden av Scotty Allan, er Leonhard Seppälä den mestvinnende innen The All Alaska Sweepstakes. Men stjørdalingen John Hegness var altså den første, og er i dag et stort navn i Nome og i Alaska. Før vi fortsetter med hans liv, skal vi dvele litt ved denne Leonhard Seppälä, siden han på mange måter er årsaken til dagens Iditarod.

ALL ALASKA SWEEPSTAKES WINNERS	
1908 JOHN HEGNESS, DRIVER	119 HRS. 15 MIN. 12 SEC.
1909 SCOTTY ALLAN, DRIVER	82 HRS. 2 MIN. 41 SEC.
1910 JOHN JOHNSON, DRIVER	74 HRS. 14 MIN. 37 SEC.
1911 SCOTTY ALLAN, DRIVER	80 HRS. 49 MIN. 41 SEC.
1912 SCOTTY ALLAN, DRIVER	87 HRS. 27 MIN. 46 SEC.
1913 FAY DELZENE, DRIVER	75 HRS. 42 MIN. 27 SEC.
1914 JOHN JOHNSON, DRIVER	81 HRS. 3 MIN. 46 SEC.
1915 LEONARD SEPPALA,	78 HRS. 44 MIN. 57 SEC.
1916 LEONARD SEPPALA,	80 HRS. 38 MIN. 5 SEC.
1917 LEONARD SEPPALA,	113 HRS. 34 MIN. 9 SEC.

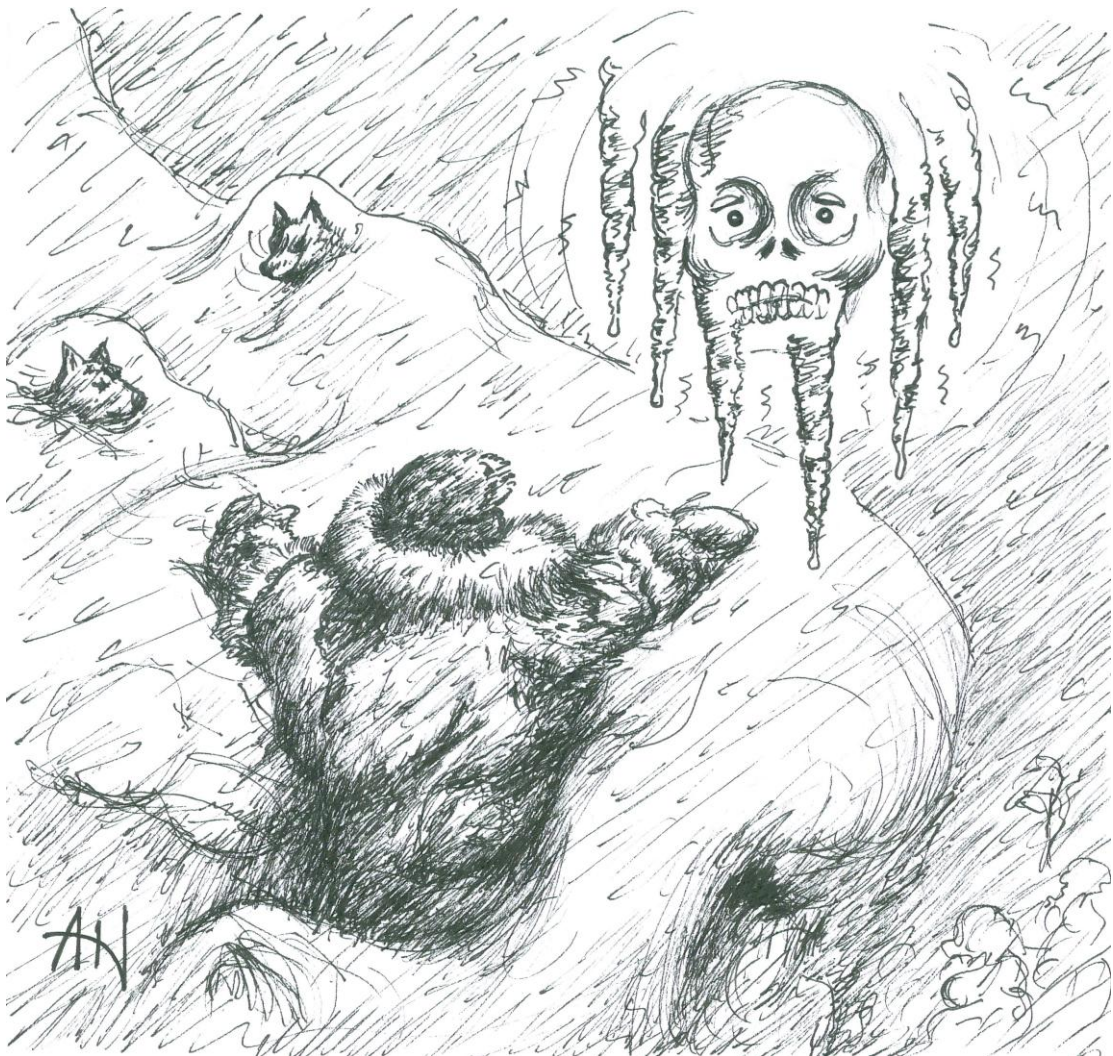
Nordmannen Leonhard Seppälä (1877-1967) ble født i Skibotn i Storfjord og var av kvensk avstamning. Da Leonhard var to år gammel flyttet familien til Skjervøy, der faren livnærte seg som smed og fisker. Tolv år gammel ble Leonhard med på fiske utenfor Finnmark, noe han fortsatte med hver vinter frem til 1897. Tjue år gammel kom han til Kristiania (Oslo) hvor han jobbet på Aker mekaniske verksted, senere hos C.F.Andersens smie. I Kristiania fant han seg en kjæreste som han planla å gifte seg med, men som døde. Han reiste da tilbake til Skjervøy for å arbeide i farens smie. I 1899 leste han om gullet de hadde funnet i Klondike. Jafet Lindberg kom tilbake fra Nome med lommene fulle av gull, og sa seg villig til å låne Seppälä penger til billetten på betingelse av at han skulle jobbe for Lindberg. Seppälä slo til, og satte seg på et skip som het St. Louis i Southampton og ankom USA den 8. april 1900. Bestemmelsesstedet var Seattle.

Da difteri brøt ut i Nome i januar 1925, med temperaturer ned i 45 minusgrader og vindstyrker på over 35 m/s (til sammen nærmere minus 65), kunne ikke datidens primitive

flyteknologi gjøre noe for å levere den nødvendige medisinen. I stedet ble serumet i en 20 pound (9 kg) sylinder fraktet med tog fra Anchorage til Nenana, og videre i stafett med hundekjørere de siste 1 085 kilometerne. Etter bare fem og en halv dag fullførte Gunnar Kaasen siste etappe, og kom frem til Nome med lederhunden Balto klokken 0530 den 2. februar. Kaasen og Balto tok størstedelen av mediaoppmerksomheten, og i oppstyret etterpå ble en statue av Balto reist i Central Park i New York. Imidlertid hadde Leonhard Seppäläs lag reist 547 km ut fra Nome og tilbake, gjennom de mest forræderiske områdene av Alaskas villmark, blant annet over den livsfarlige isen på Norton-sundet, og fraktet serumet mer enn 145 km langs staffettruten. Til sammenligning hadde de fleste andre kjørerne i serumløpet kjørt 50-80 km. Både Kaasen og Seppälä brukte sibirske huskyer. Leonhard Seppälä regnes som den sibirske huskyens far. Seppäläs lederhund var den berømte løpsevinneren Togo (1913-1929). Togo var oppkalt etter den japanske admiralen fra den russisk-japanske krigen. Hunden fikk gullmedalje fra Roald Amundsen. Balto (1922-1933) var oppkalt etter den samiske pioneren Samuel Balto. Etter Alaskatiden reiste både Seppälä og Kaasen rundt i USA og viste frem hundene. Serumløpet til Nome, kjent som "The Great Race of Mercy" eller "Kappløpet med døden", blir årlig minnet med Iditarodløpet.

John Hegness fikk etter hvert inngående kjennskap til Alaska, og fikk mange oppdrag som krevde innsikt i arktiske forhold, pluss en god del vilje og utholdenhet. Men han svedde flere ganger mellom liv og død. I 1918 brøt det ut en influensaepidemi på flere steder i Alaska. John Hegness tok på seg å bringe medisin fra Nome til et sted ved Berringsstredeet der epidemien herjet blant eskimoene. Han la i vei med 13 hunder. Underveis ble det et forferdelig uvær. Snøstormen pisket og reiv både de kraftige eskimohundene og ham selv sakte men sikkert i stykker. De satt stadig fast i snøkavlene. I to dager kjempet han med livet som innsats. Han lå bare der, uten å komme av flekken - uten å få i seg mat. John Hegness sa det slik: "Ja, til slutt klarte jeg ikke mer. Føttene nektet å fungere og jeg seig sammen i snøen."

Det føltes så varmt. Deilige bølger slo mot kroppen, og jeg drømte om lange bord med store fat av rykende ertersuppe, kjøtt og flesk.” Det som reddet ham var en av mange merkelige hallusinasjoner. Plutselig ser han foran seg synet av en mann han en gang hadde funnet ihjelfrossen. Mannen stod nå foran ham med stirrende, tomme glassaktige øyne. Døden hadde rammet inn ansiktet i gråaktige istapper. John Hegness innså der og da at han ikke ville bli med mannen. Med sine siste krefter krabber han bort til en avsats og lar seg falle utover og langt ned i en dal. Tilfeldighetene ville det slik at John kjente denne dalen, selv om han noen minutter tidligere ikke visste hvor han var. Plutselig ante han kjente formasjoner, og han visste at det lå ei hytte like i nærheten. Til tross for at fallet hadde skadet ham stygt, mobiliserte han de siste krefter og krøp av sted. John kunne ikke erindre hvordan han fant hytta, hvor lang tid det tok eller hvordan han hadde klart å få opp ild i den lille runde ovnen. Han hadde sovnet med armene omkring ovnen. Da han våknet hadde han brannår på nesen og i ansiktet. Armene var blå og kroppen opphovnet etter sklituren ned bergrabbene. Han var temmelig skadet, ”halvt ihjelslått - halvt oppbrent”. Men der han lå delvis bevisst foran ovnen, vel vitende om at han hadde slått døden på målstreken, sendte han en takknemlig tanke til ”mannen” som hadde ”puffet ham utfor skråningen”.

Ved hjelp av et primitivt telefonapparat lyktes det John å komme i forbindelse med noen arbeidere i en gullgruve lenger nord. De kom to dager senere, for da først hadde stormen stilnet så mye at en kunne bevege seg ute. Da var kun fire av de tretten hundene i live. John hadde ikke smakt mat på flere dager.

John Hegness var postkjører i fire år. Ruten gikk fra Nome helt frem til Point Barrow (500 miles / 804 km unna), det nordligste punktet hvor det også lå en misjonsstasjon. En høst fikk Hegness i oppdrag av selskapet han arbeidet for, å dra et ærend opp til Ishavssiden. Vinteren nærmet seg og Hegness fryktet for at han kunne miste båten de skulle benytte ved at den kunne skru seg fast i drivisen. Selskapet avfeide alle innvendinger. Det var de som eide båten og de var villige til å ta sjansen. Hegness kom vel frem til bestemmelsesstedet, og gikk i land for å utføre sitt oppdrag. Da han vendte tilbake lå båten og drev flere mil ute i isen, og mannskapet var ikke å se. John tente et bål på en høyde, men det var for sent. Nå var gode råddyr, men stjørdalingen som hadde blitt herdet som gjetergutt i Fornesmarka - var ikke av de som ga opp. Han visste at han var omtrent like seig og utholdende som naturen selv, men fryktet matmangel. Og akkurat den første dagen var Gud med ham. Han fikk skutt en sel. Kjøttet kastet han på ryggen, og så bar det i vei i dobbelt forstand. Kunsten var å holde lavt tempo, unngå å bli svett, hvile ofte og sørge for inntak av veske. Han fulgte kysten nedover, smøg seg frem mellom isklipper og lumske sprekker. Han var kledd i skinn fra topp til tå, og sov under hyller som isen hadde skrudd opp i de merkeligste fasonger. På selveste juleaften nådde han frem til utgangspunktet etter den ensomme vandringen i isørkenen. Da hadde han levd og trasket av sted på Guds nåde siden 16. oktober. Dette var lenge før Helge Ingstad sin tid, en annen med gener fra Stjørdalen. De som kjenner hans bedrifter forstår at den turen John Hegness gjennomførte gjennom to lange måneder i et område mest uten liv, og uten utstyr - opprinnelig ikke skal kunne gå an å gjennomføre. Turen er kanskje en av de største bragder en nordmann har gjort i villmarken.

John Hegness giftet seg med Olga fra Steinkjer og slo seg ned i Nome, hvor han fortsatte som pelsjeger og pelsoppdretter. Han hadde i sin tid verdens nordligste

John Hegness

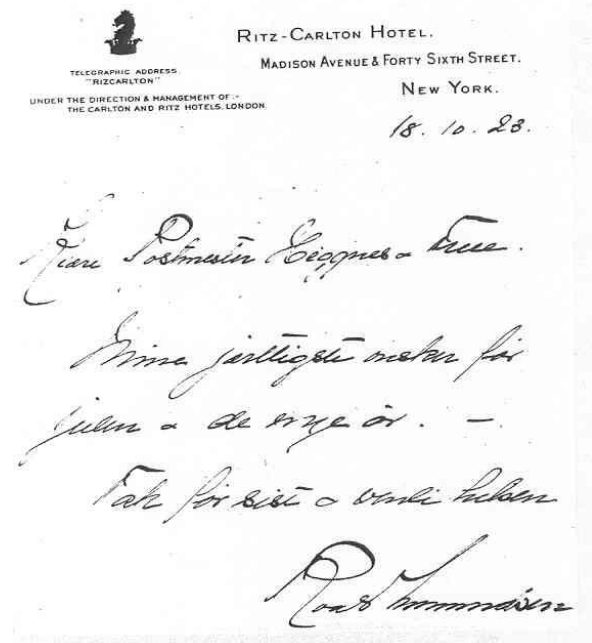
pelsfarm og drev med hvitrev. Nome ble grunnlagt av nordmannen Jafet Lindeberg (1873-1962) fra Kvæningen som i lag med to svensker var de som først fant gull i området. Under gullrushet hadde Nome nærmere 20 000 innbyggere, men året etterpå under 10 000. I dag ca. 3 500. Noen vil ha det til at Nome fikk sitt navn med bakgrunn i Nome i Telemark, men det er nok ikke riktig. Nome-navnet skyldes en misforståelse ut i fra et spørsmål om navn på et punkt, hvor "name?" - ble feilskrevet /feiltolket, hvor a ble til o: "nome".

Her i Nome møtte Hegness selveste Roald Amundsen. "Amundsen var en flott type, en kar som jeg lærte å sette stor pris på", sa Hegness det til Stjørdalens Blad i 1951. Amundsen bodde i huset ved siden av Hegness. Roald Amundsen hadde kommet til Alaska for å skaffe seg erfaring fra ugjestmilde strøk, skriver Hegness. Det var i oktober 1905. Det gikk nesten ikke en kveld uten at Amundsen ringte og ba Hegness over for å slå av en prat. Disse kveldssamtalene la grunnlaget for det som skulle komme. Her lærte Johan Hegness bort alt han kunne om å overleve i isødet. Om dagen lærte stjørdalingen Amundsen å kjøre med hunder, det som skulle avgjøre kappløpet mellom Scott og Amundsen. Amundsen trente flittig i lag med Hegness. Roald Amundsen refererte senere til Hegness som den fremste hundemannen han noen gang hadde møtt. Hegness sine kunnskaper og opplæring av Amundsen reddet trolig Amundsen da han beseiret Sydpolen den 14. desember 1911. Hegness hjalp også andre polpionerer, blant annet kaptein Wilkins og Ben Eielson, som fløy fra Alaska over nordpolen til Svalbard.

Hegness gjorde senere også krav på å være den første som hadde tatt i bruk det såkalte distansehjulet, et vanlig sykkelhjul bakerst på sleden som målte den avstanden som var tilbakelagt.

I 30-årene drev et par flygere fotografering for Metro Goldwyn Mayer i Alaska. Den ene ble borte, og i håp om at vedkommende hadde nødlandet langt inne i landet, ble Hegness bedt om å forsøke å finne flygeren. En nesten håpløs oppgave. Skjebnen ville det slik at Hegness kom på sporet av flygeren, men mistet det igjen på den harde tundraflaten. Da fortsatte Hegness kun på instinkt og etter noen dager fant han nye spor, og klarte å finne flygeren. Atskillig medtatt hadde flygeren slept seg ned til en fjord - etter å ha vandret i helt gal retning. Funnet av flygeren gjorde at Hegness ble tilknyttet Metro Goldwyn Mayer som kjentmann da selskapet spilte inn filmen "Eskimo", hvorpå John også fikk en mindre statistrolle som "eskimoenes beskytter". Da filmen ble satt opp på kino i Stjørdal på 30-tallet gikk stjørdalingene mann av huse for å se bygdas berømte Alaskafarer. Mor Johanna var ikke lite stolt over å se sin sønn på kino. Det er sagt at John Hegness reddet i alt 13 mennesker fra den visse død i ødemarken. Det i seg selv er lønn nok.

John Hegness jobbet hardt for å bli rik, men brukte og mye penger - og var på det viset ikke så ulik mange av Jack Londons romanfigurer. Han flyttet til Seattle og jobbet der på et skipsverft under krigen, og døde i 1963 som en vanlig uformuende mann. Mens han bodde i Alaska giftet han seg som nevnt med Olga fra Steinkjer. De fikk to døtre: Helga i 1906 og ei jente

som døde som 10-åring. Helga (1906-1973) giftet seg Carroll og fikk sønnen Jack. Jack og Mary Carroll er foreldre til min kontakt i California, oldebarnet Susan Carroll, som er 52 år, skilt og lærer. Hun har to brødre. John Hegness giftet seg to ganger og skilte seg to ganger. Også her var han visstnok foran sin tid. Andre gangen ble han gift med ei vakker skuespillerinne som het Mema Boulangier. Med henne fikk han en datter: Brenda. Brenda giftet seg med Roger Peery og skjenket John fire barnebarn: Brad, Lynn, Ardis og Candice. Brad fikk to sønner, oldebarna: Brian og Rylan, mens Lynn fikk tre, oldebarna: Carrie, Robert og Lawrence. Carrie bor i dag i Anchorage med tre sønner.

*Susan Carroll, oldebarn
av John Hegness*

Det fortelles at John Hegness var i Norge to ganger, sist i 1951, hvor han var her i hele tre måneder. Det ble arrangert slektstreff den gangen. Det var mange som ville møte den amerikanske berømtheten. Gerd Hegness forteller at det var dårlig med sengeplass, men med kr 500 i premie fra Pengelotteriet ble en sovesofa finansiert. John var glad i en dram, så far til Gerd, Oddmund - måtte rett som det var kjøre til Trondheim for å kjøpe noe sterkt til gjesten. Pengene fra gulltiden var for lengst borte, så da han skulle reise tilbake til Amerika måtte han få penger fra sin søster Gurina.

*Sittende foran: Thea og Gurina
Bak: Jenny Hegness (kona til Oddmund),
John Hegness, Oddmund Hegness, Ruth
Hegness (kona til Thorfin)*

*John foran barndomshjemmet i Hognesaunet, sammen med
sine to søstre Thea og Gurina
1951*

I dag forbinder hele verden Alaska og navnet Iditarod med verdens tøffeste hundesledeløp, hvis spire var stjørdalingen John Hegness og senere Leonhard Seppälä. Dorothy G. Page (d.16.11.1989) er selveste mor til det som skulle gå under betegnelsen Idiatrode Trail Seppala Memorial Race, deretter Iditarod Trail Sled Dog Race, og nå kun Iditarod. Hun kom til Alaska i 1960 og bosatte seg i Wasilla. Dorothy Page ble en kjent lokalhistoriker, som ivret for å minne de tapre hundekjørerne, som hadde skapt Alaska - og som hadde reddet så mange menneskeliv. Iditarod, var et av flere mindre steder som vokste opp grunnet søken etter rask rikdom og lykke, men forfalt like fort - og ble en spøkelsesby. Navnet har sammenheng med elva som renner forbi, og er Shangelukindianernes betegnelse for *klart, blankt vann*. Ingalikindianerne hadde et eget ord på elva: Halditarod, haidilatna eller hidethod - som i overført betydning betyr: fjernt, gjemt - avsidesliggende sted. Med god vilje kan en vel i

ordene forenklet lese både *hide* og *road*. Juledagen 1908 kom gullgraverne John Beaton og Bill Dikeman til området, hvor de slo leir på et sted som ble hetende Flat. Iditarod ble et symbol, et eksempel på et sted, et liv og en skjebne for så mange lignende plasser. Og så lå det midt i smørøyet.

Første gang hundesledeløpet Iditarod ble arrangert var i 1973. Skjønt det hadde vært et par forsøk i 1967 og 1969 på den strekningen som het Iditarod Trail. I dag er Iditarod på 1 151 miles / 1 853 km, og går i hver sin retning annet hvert år. Oddetall: sørover fra Nome til Anchorage. Partall: nordover til Nome. Målpasseringsen i Nome er i Front Street, hvor målstreken er i nærheten av en av Nord-Amerikas mest kjente salooner (pub), hvis eier en gang var selveste Wyatt Earp (ref. gunfight at O.K Corall, Tombstone 26.10.1881).

Det vil kanskje ikke være helt rettferdig å snakke om rekorder, ut i fra at løpet har hatt ulike traseer ved start og ankomst, men generelt sies det pr. år 2008 at det er Martin Buser som har rekorden på 8 dager, 22 timer, 46 minutter og 2 sekunder. Rick Swenson har vunnet løpet fem ganger, og den eneste som har vunnet gjennom tre ulike decades (10-år). I tillegg ble han nr. 2 i 1978, slått med ett sekund av Dich Mackey. Det ble en kontroversiell avgjørelse, i og med at kroppen til Swenson passerte først. Men ”dommerne” avgjorde vinneren ut i fra nesetippen til lederhunden Skipper. Den gangen brukte vinneren over 14 dager. At tidene varierer så meget fra år til år, har naturligvis sammenheng med vær- og føreforhold. Av og til er været så ekstremt at de blir liggende værfast. Den som har brukt lengst tid, innen gruppen ”red lantern” var John Schultz i 1973. Han kom i mål etter 32 dager og 15 timer. Rick Mackey vant i 1983 som den første sønn av en tidligere vinner. Og Lance Mackey vant i 2007 som sønn nr. 2. Pussig nok hadde alle tre nr.13 som startnummer, og alle tre vant i sitt sjette forsøk (6. året de deltok).

Vår egen Robert Sørli vant løpet to ganger. I 2003 på 9 dager og 15 timer. I 2005 vant han på tre timer lengre tid. I tillegg har han en 12. plass og en 9. plass. Til sammen har Robert Sørli mottatt pengepremier på 194 956 dollar. (ca. kr 1 250 000.-). For sammenligningen sin skyld, kommer fort utgiftene opp i et sted mellom 20 og 30 000 dollar for å delta hver gang.

Stjørdalingen John Hegness var der først, la grunnlaget og på sitt vis kvista løypa. Noen har sagt det slik: ”I Alaska la Hegness igjen sin ungdoms styrke og sin manndoms kraft”.

Brit Hegness, sammen med oldebarn av John Hegness: Susan Carroll og Carrie Shelley - i Alaska i 2001